

Ons kenmerk

Uw kenmerk 2023-0000312356

Datum

30 oktober 2023

Inlichtingen

kiesraad@kiesraad.nl

Onderwerp

Advies over het vereenvoudigen van processen-verbaal en corrigenda

Inleiding

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft de Kiesraad in een brief van 14 juli 2023 gevraagd om een advies uit te brengen over de vereenvoudiging van de processen-verbaal en corrigenda die nodig zijn voor de uitslagvaststelling. Volgens veel stembureauleden en gemeenteambtenaren zijn deze formulieren onoverzichtelijk en sluiten zij onvoldoende aan op de werkwijze van de verkiezingssoftware OSV2020. Daarom vraagt de minister van BZK de Kiesraad om voorstellen te doen ter verbetering van de inhoud, het gebruiksgemak, de vormgeving én de aansluiting op OSV2020 van de processen-verbaal en corrigenda (hierna: de modellen¹). De Kiesraad voldoet graag aan dit verzoek, ook met het oog op de voorziene toekomstige taak waarin de Kiesraad meer het initiatief krijgt in het vaststellen van een reeks modellen.

Wij adviseren om de modellen in drie fases te vereenvoudigen:

- Fase 1: urgente wijzigingen die ingaan vóór de Tweede Kamerverkiezing van 2023.
- Fase 2: inhoudelijke vereenvoudigingen die in de praktijk gebracht kunnen worden bij de Europees Parlementsverkiezing van 6 juni 2024.
- Fase 3: fundamentele wijzigingen van de vormgeving en aansluiting op OSV2020, die in de praktijk gebracht kunnen worden na de Europees Parlementsverkiezing.

Fase 1 is inmiddels afgerond. De Kiesraad en het ministerie van BZK hebben samen enkele beperkte maar urgente wijzigingen aangebracht in de modellen N 10-1, Na 31-2 en P 22-1. Deze aangepaste modellen worden voor het eerst gebruikt bij de Tweede Kamerverkiezing van 2023. Deze wijzigingen maken het eenvoudiger om eventuele hertellingen in kaart te brengen op deze processen-verbaal. Dit was een wens van gemeenten, zo bleek uit de evaluatie van de afgelopen provinciale staten- en waterschapsverkiezingen van maart 2023.

Dit advies concentreert zich op fase 2. De nadruk ligt op verbeteringen van de inhoud en het gebruiksgemak die haalbaar zijn vóór de Europees Parlementsverkiezing van 6 juni 2024.

Daarnaast geeft dit advies voor fase 3 fundamentele wijzigingen van de modellen in overweging. Daarbij betrekken wij ook de vormgeving en de aansluiting op OSV2020. Dergelijke herzieningen vergen wetswijzigingen en/of doorontwikkeling van de verkiezingssoftware. Dat is niet haalbaar op korte termijn, zeker niet tegelijkertijd met de organisatie van de vervroegde Tweede Kamerverkiezing van 22 november 2023. In 2024 werken wij onze suggesties voor fase 3 graag nader uit in een aanvullend advies.

¹ De Kieswet, het Kiesbesluit en de Kiesregeling spreken van 'modellen' voor de processen-verbaal en de corrigenda. Deze modellen zijn opgenomen in bijlage 1 bij artikel 1 van de Kiesregeling.

De Kiesraad vindt het belangrijk om te blijven werken aan de verbetering van de modellen. Het doel daarvan is om de modellen te verduidelijken, om op die manier de uitvoerbaarheid, betrouwbaarheid en transparantie van de verkiezingen te vergroten. Heldere formulieren zijn eenvoudiger in te vullen, verminderen de kans op invulfouten én bieden kiezers meer inzicht in het verloop van het verkiezingsproces.

Om te achterhalen welke wijzigingen van de modellen wenselijk zijn, hebben wij gesprekken gevoerd met gemeenteambtenaren. De haalbaarheid en fasering van onze voorstellen hebben wij besproken met het ministerie van BZK en Elect iT, de leverancier van OSV2020. Wij geven graag een vervolg aan onze afstemming met gemeenten en Elect iT in fase 3.

1. Samenvatting

De Kiesraad adviseert om de processen-verbaal en corrigenda (voortaan: de modellen) die nodig zijn voor de uitslagvaststelling te vereenvoudigen. Verduidelijking van die modellen moet de uitvoerbaarheid, betrouwbaarheid en transparantie van de verkiezingen vergroten. Wij raden aan om de modellen in drie fases te vereenvoudigen.

Fase 1 omvat urgente wijzigingen die ingaan vóór de Tweede Kamerverkiezing van 2023. Deze fase is inmiddels afgerond, in samenwerking tussen de Kiesraad en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Fase 2 omvat inhoudelijke vereenvoudigingen die in de praktijk gebracht kunnen worden bij de Europees Parlementsverkiezing van 6 juni 2024. Deze wijzigingen staan centraal in dit advies. De Kiesraad doet 94 concrete tekstvoorstellen, die gebundeld kunnen worden in zes categorieën. Wij adviseren om de modellen te voorzien van een heldere toelichting, om de controlevakken op sommige modellen te verduidelijken, om misverstanden rondom onverklaarde telverschillen te voorkomen, om evidente schrijffouten te corrigeren, om de invoer van telresultaten te vereenvoudigen met een gewijzigde opmaak en om in alle modellen consistent dezelfde terminologie te gebruiken. De uitwerking van onze suggesties staat in de bijlage.

Fase 3 omvat fundamentele wijzigingen van de vormgeving en aansluiting op OSV2020, die in de praktijk gebracht kunnen worden na de Europees Parlementsverkiezing. Eerder is niet mogelijk, omdat deze wijzigingen vragen om wetswijzigingen en/of doorontwikkeling van de verkiezingssoftware. De Kiesraad geeft alvast enkele fundamentele herzieningen in overweging, en wil deze in 2024 in een aanvullend advies uitwerken.

Implementatie van de nieuwe modellen bij de Europees Parlementsverkiezingen van 2024 is alleen mogelijk als Elect iT tijdig (uiterlijk 4 december 2023) opdracht krijgt wijzigingen aan te brengen in de modellen die gegenereerd worden door OSV2020.

2. Fase 2: meest prioritaire wijzigingen

2.1 Overzicht van de te wijzigen modellen in fase 2

In fase 2 adviseert de Kiesraad meest prioritaire wijzigingen van deze elf modellen:

Stembureau:

- Model N 10-1: Proces-verbaal van stembureau met decentrale stemopneming (DSO)
- Model N 10-2: Proces-verbaal van stembureau met centrale stemopneming (CSO)

Overdracht van stembescheiden van de gemeente aan het gemeentelijk stembureau:

- Model N 5: Overdrachtsdocument

Eerste zitting van een gemeentelijk stembureau (GSB):

- Model Na 14-1: Corrigendum bij een proces-verbaal van een stembureau met DSO
- Model Na 31-1: Proces verbaal van een GSB met DSO
- Model Na 31-2: Proces-verbaal van een GSB met CSO

Hoofdstembureau (HSB):

- Model O 7: Proces-verbaal van een HSB

Nieuwe zitting van een GSB:

- Model Na 14-2: Corrigendum bij het proces-verbaal van een GSB
- Model P 2a: Proces-verbaal van een nieuwe zitting van een GSB

Centraal stembureau:

- Model P 1f-1: Corrigendum bij het proces-verbaal van een HSB
- Model P 22-1: Proces-verbaal van de uitslag van een verkiezing (voor de Tweede Kamer, het Europees Parlement en provinciale staten met meer dan 1 kieskring)

2.2 Algemene toelichting op de voorgestelde wijzigingen in fase 2

De Kiesraad stelt zes manieren voor om bovengenoemde modellen te vereenvoudigen.

Ten eerste adviseren wij om alle modellen te voorzien van een duidelijke toelichting. De inhoud van de modellen moet helder zijn voor stembureauleden én geïnteresseerde kiezers. Dit vergroot het gebruiksgemak en de transparantie van het verkiezingsproces. Daarom stellen wij voor om de titels van de modellen te verduidelijken (wel met behoud van het nummer van het model boven de titel, omdat dit verwijst naar het betreffende artikel in de Kieswet). Verder raden wij aan om de inleidende teksten uit te breiden. Sommige modellen bevatten slechts summiere, of zelfs helemaal geen toelichting. We stellen voor in elk model een inleidende tekst op te nemen die verheldert waar het model toe dient en wie het invult.

Ten tweede stellen wij voor om het 'controlevak' op modellen N 10-1, Na 31-1, Na 31-2 en O 7 te verhelderen. Dit vak dient om aan te geven of de getallen in deze processen-verbaal zijn gecontroleerd en gecorrigeerd (eventuele correcties worden genoteerd in het corrigendum). In fase 1 hebben de Kiesraad en het minister van BZK al een optie toegevoegd aan dit tekstvak op model N 10-1, namelijk de optie dat een controle door het gemeentelijke stembureau *niet* heeft geleid tot wijzigingen. Nu raden wij aan om nog een optie toe te voegen, namelijk de optie dat deze controle zonder wijzigingen plaatsvond *in opdracht van het centraal stembureau*. Op die manier biedt het controlevak ruimte aan alle mogelijke situaties. Bovendien adviseren wij om dezelfde wijziging aan te brengen in de overige modellen met een controlevak. Dat vereenvoudigt de controle van processen-verbaal door hogergelegen stembureaus en biedt helderheid aan geïnteresseerde kiezers.

Ten derde raden wij aan om de regels rondom (onverklaarde) telverschillen te verhelderen. Sinds de invoering van de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslag op 1 januari 2023 bepaalt de Kieswet dat onverklaarde verschillen tussen het aantal toegelaten kiezers en het aantal uitgebrachte stemmen herteld moeten worden. Uit de evaluatie van de

provinciale staten- en waterschapsverkiezingen van maart 2023 is gebleken dat de regels rondom onverklaarde telverschillen onduidelijk zijn, en dat dit tot veel hertellingen heeft geleid. De huidige formulering van verschillende modellen draagt bij aan die onduidelijkheid. De Kiesraad heeft eerder geadviseerd hertellingen over te laten aan de gemeentelijk stembureaus (of het stembureau voor het openbaar lichaam), en om stembureaus hier niet mee te belasten.² Het ministerie van BZK deelt deze opvatting, zo blijkt uit het factsheet 'Hoe om te gaan met onverklaarde telverschillen' in de nieuwe stembureau-instructie.³ Het zou goed zijn dit ook in de tekst van de processen-verbaal van de stembureaus (N 10-1 en N 10-2) te verhelderen. Daarnaast moet de procedure bij telverschillen ook duidelijk zijn in de modellen voor gemeentelijke stembureaus / stembureaus voor het openbaar lichaam.

Ten vierde adviseren wij om enkele evidente schrijffouten in de modellen te corrigeren. Enkele modellen bevatten bijvoorbeeld kromme zinnen, verwijzingen naar niet-bestaande bijlagen of verkeerd genummerde rubrieken.

Ten vijfde raden wij aan om afwisselende witte en grijze regels in te voegen in de kolommen met telresultaten. Gemeenten hebben aangegeven dat deze wijziging van de vormgeving de invoer in OSV2020 vereenvoudigt. Dat verkleint de kans op invulfouten en vergroot het gebruiksgemak.

Tot slot adviseren wij om de consistentie tussen de genoemde modellen te vergroten. Sommige modellen hanteren afwijkende terminologie. Zo wordt er soms gesproken over 'aantal uitgebrachte stemmen' en soms over 'aantal getelde stemmen'.

Op al deze zes terreinen doet de Kiesraad concrete tekstvoorstellen. In totaal adviseren wij 94 wijzigingen van de elf modellen. Elke wijziging wordt in detail toegelicht in de bijlage.

3. Fase 3: fundamentele wijzigingen na de Europees Parlementsverkiezing 2024

3.1 Overzicht van de te wijzigen modellen in fase 3

In fase 3 wil de Kiesraad een aanvullend advies uitbrengen. Naast de elf modellen uit fase 2 (zie paragraaf 2.1) betrekken wij in fase 3 nog eens negen extra modellen:

Modellen voor andere verkiezingen dan de Europees Parlementsverkiezing:

- Model P 22-2: Proces-verbaal van de uitslag van een verkiezing (voor provinciale staten in provincies met één kieskring, algemene besturen, gemeenteraden, eilandsraden en de kiescolleges van Bonaire, Sint Eustatius en Saba)
- Model P 22-3: Proces-verbaal van de uitslag van een verkiezing (voor het kiescollege niet-ingezetenen)
- Model U 16: Proces-verbaal uitslag van een verkiezing (voor Eerste Kamer)

² [Evaluatie van de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen 2023: Uitslag betrouwbaar, verkiezingsproces moet beter](#) (8 juni 2023) p. 4.

³ De factsheet is onderdeel van de Handout voor stembureauleden over de dag van de stemming, pp. 21-22 op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/verkiezingentoolkit/verkiezingen-tweede-kamer-2023>.

Modellen voor het stemmen per brief. Wijziging van deze modellen vergt afstemming met het nationaal briefstembureau in gemeente Den Haag. Dat is niet haalbaar in fase 2, gezien de activiteiten die gemeente Den Haag verricht voor de Tweede Kamerverkiezing van 2023.

- Model N 29-1: Proces-verbaal van de stemming bij een briefstembureau
- Model N 29-2: Proces-verbaal van de stemopneming bij een briefstembureau
- Model Na 14-3: Corrigendum bij de processen-verbaal van een briefstembureau
- Model O 20: Proces-verbaal van het nationaal briefstembureau
- Model P 1f-2: Corrigendum bij het proces-verbaal nationaal briefstembureau
- Model P 2c: Proces-verbaal nieuwe zitting briefstembureau in opdracht van CSB

Daarnaast wil de Kiesraad in het voorjaar van 2024 in een separaat advies de minister van BZK verbeteringen te adviseren van modellen die gebruikt worden bij de kandidaatstelling.

3.2 Mogelijke fundamentele herzieningen van de modellen in fase 3

Voor al deze 20 modellen geeft de Kiesraad fundamentele herzieningen in overweging, die onder andere raken aan de vormgeving en de structuur van de modellen, en de doorwerking daarvan in OSV2020. Dergelijke wijzigingen zijn niet op korte termijn haalbaar, omdat zij mogelijk wetswijzigingen en/of doorontwikkeling van de verkiezingssoftware vereisen. Bovendien wil de Kiesraad dergelijke aanpassingen grondig afstemmen met gemeenten en Elect It. Dat is pas mogelijk na de Tweede Kamerverkiezing van 22 november 2023.

In fase 3 wil de Kiesraad onder andere de volgende herzieningen gaan verkennen:

- Samenvoegingen van modellen die met elkaar samenhangen. Gemeenteambtenaren geven aan dat zij daar veel behoefte aan hebben. De Kiesraad wil samen met het ministerie van BZK onderzoeken of samenvoegingen juridisch en praktisch haalbaar zijn. Samenvoegingen die overwogen zouden kunnen worden:
 - a. Overdrachtsdocument (N 5) en proces-verbaal van GSB (Na 31-1, Na 31-2).
 - b. Proces-verbaal (N 10-1) en corrigendum van een stembureau (Na 14-1).
 - c. Proces-verbaal GSB eerste zitting (Na 31-1 en Na 31-2) en corrigendum GSB (Na 14-2).
 - d. Proces-verbaal HSB (O 7) en corrigendum HSB (P 1f-1).
- Zorgen dat de papieren corrigenda (blijven) aansluiten op de manier waarop de corrigenda verwerkt worden in OSV2020, en op ons advies aan gemeenten over de volgorde van de invoer tijdens de GSB-zitting. Dit betrekken wij in de doorontwikkeling van de verkiezingssoftware.
- Zorgen voor uniformiteit tussen de nummering van kandidaten op papier en in OSV2020. Momenteel worden kandidaten op de papieren processen-verbaal aangeduid met een kandidaatsnummer, terwijl ze in OSV2020 aangeduid worden met lijstnummer.kandidaatsnummer. Voorbeeld: nr 5 van lijst 6 is daar 6.5.
- De modellen meer het karakter van een stappenplan/werkinstructie geven, zodat de logica ervan duidelijker wordt voor stembureauleden en geïnteresseerde kiezers. Dat is vooral relevant voor de modellen voor de stembureaus.
- Verandering van de structuur. Wij willen onderzoeken of de structuur van de modellen zodanig veranderd kan worden, dat ieder model een hanteerbaar boekje wordt (inclusief voorpagina, samenhangende rubrieken naast elkaar en lege pagina's op een logische plek).
- Verandering van de vormgeving. Wij overwegen de toevoeging van een patroon (eventueel in kleur), ter verduidelijking van het onderscheid tussen de modellen, en

vooral tussen de processen-verbaal enerzijds en de corrigenda anderzijds. Ten eerste is een helder onderscheid handig voor gemeenteambtenaren, die het corrigendum als bijlage voegen bij het proces-verbaal van het bijbehorende stembureau (namens het GSB) en daarna beide documenten openbaar maken (namens de burgemeester). Ten tweede is een helder onderscheid handig voor geïnteresseerde kiezers, die de uitslag in een stembureau willen weten. Daarvoor moeten zij zowel het proces-verbaal als het corrigendum raadplegen.

- Verbetering van de documentstructuur. Die vertoont momenteel enkele gebreken:
 - a. Zo bevatten de modellen vertrouwelijke gegevens over de auteur. Deze is te vinden onder Bestand > Info.
 - b. Daarnaast bevatten sommige modellen slordigheden in de opmaak, zoals dubbele spaties, inconsequente uitlijning in tabellen en onhandige enters en tabs.
 - c. De taal van delen van sommige modellen staat ingesteld op Engels (VS).
- Verbeteringen van al deze punten zou de modellen netter, gebruiksvriendelijker en toegankelijker maken. Wij adviseren om deze verbeteringen aan te brengen in de odt-bestanden op de online [Verkiezingen toolkit](#) én in de bestanden die aangemaakt worden door OSV2020.
- Toevoeging van postcodes aan de adresgegevens van stembureaus. Postcodes zijn onmisbaar voor gerichte data-analyse ter verbetering van het verkiezingsproces.
- Tot slot vestigt de Kiesraad de aandacht op de noodzaak van goed versiebeheer. Het is belangrijk om te blijven werken aan de verbetering van het verkiezingsproces. Dat geldt ook voor de herziening van de modellen. Dat maakt het onmisbaar om goed vast te leggen welke versies van de modellen in omloop zijn of overwogen worden, te meer omdat meerdere partners in de verkiezingsketen daarbij betrokken zijn (het ministerie van BZK, de Kiesraad, (leveranciers van) gemeenten en Elect iT).

Tot slot

De Kiesraad verneemt graag vóór 1 december 2023 of de minister van BZK ons advies voor fase 2 opvolgt. Vervolgens zullen wij Elect iT verzoeken om wijzigingen aan te brengen in de modellen die gegenereerd worden door OSV2020. Implementatie van de nieuwe modellen bij de Europees Parlementsverkiezing van 2024 is alleen mogelijk als Elect iT de opdracht tot herzieningen uiterlijk 4 december ontvangt. Elect iT ontvangt deze opdracht bij voorkeur in de vorm van modellen met heldere *track changes*. Tot slot plaatst de Kiesraad nog een kanttekening: indien andere wijzigingen in OSV2020 nodig zijn en urgenter blijken, is niet zeker dat onderhavige aanpassingen van de modellen tijdig gereed zullen zijn.

W.J. Kuijken
Voorzitter

J.H. Klok
Secretaris-directeur

Bijlage: gedetailleerde toelichting op de voorgestelde wijzigingen in fase 2*Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model N 10-1*

Pagina 1 (koptekst en controlevak):

1. Een verduidelijking van de titel, ter verduidelijking van het onderscheid met model N 10-2. De titel moet helder zijn voor stembureauleden én geïnteresseerde kiezers. Wij raden aan om het nummer van het model boven de titel te behouden, omdat dit verwijst naar het betreffende artikel in de Kieswet. Ook adviseren wij om consistent dezelfde kerngegevens op te nemen in de koptekst (datum en locatie).
2. Een toevoeging van een toelichting op dit proces-verbaal. Dit document wordt ingevuld door vrijwilligers op het stembureau en kan na de verkiezingen worden geraadpleegd door geïnteresseerde kiezers. Daarom moet verduidelijkt worden welke informatie dit proces-verbaal bevat. Bovendien is een dergelijke uitleg in lijn met andere modellen die al toelichting bevatten.
3. Verheldering en uitbreiding van het 'controlevak'. Dit dient meerdere doelen: het is voor leden van het GSB eenvoudiger in te vullen en het biedt leden van het CSB en kiezers een overzichtelijker beeld van welke controle(s) hebben plaatsgevonden en of deze tot wijzigingen hebben het geleid.

Pagina 4 (rubriek 3 en 4):

4. Een verduidelijking van de instructie in rubriek 4, met de instructie dat stembureauleden na de vaststelling van het aantal toegelaten kiezers (rubriek 3) en vóór de vaststelling van het aantal uitgebrachte stemmen (rubriek 4) het aantal stemmen per lijst en per kandidaat tellen (en noteren in de bijlage). Op die manier biedt het proces-verbaal een helder stappenplan dat past bij het proces tijdens de stemopneming. Helderheid is hier cruciaal, zodat dit proces-verbaal zo goed mogelijk kan worden ingevuld door vrijwilligers. Zij komen hooguit één keer per jaar in aanraking met dit proces-verbaal.
5. Een herformulering van de instructie in rubriek 4, om te verduidelijken dat stembureauleden **geen** hertelling hoeven uit te voeren bij telverschillen tussen het aantal toegelaten kiezers en het aantal uitgebrachte stemmen. Zij hoeven enkel een verklaring te geven voor telverschillen. Hertellingen van onverklaarde telverschillen zijn de taak van het GSB. Uit onze evaluatie van de afgelopen provinciale staten- en waterschapsverkiezingen blijkt dat verduidelijking nodig is om te voorkomen dat stembureauleden tot diep in de nacht blijven hertellen. Bovendien is die verduidelijking in lijn met de nieuwe stembureau-instructie, die het ministerie van BZK heeft gewijzigd naar aanleiding van die verkiezingen.

Pagina 5 (rubriek 5):

6. Herstel van een vreemde formulering.

Pagina 11-12 (bijlage):

7. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.
8. Toevoeging van de lijstnaam aan het totaal, zodat in één oogopslag duidelijk is hoeveel stemmen een lijst heeft gehaald.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model N 10-2

Pagina 1 (koptekst):

9. Een verduidelijking van de titel. Zie voorstel 1.
10. Een toevoeging van een toelichting op dit proces-verbaal. Zie voorstel 2.

Pagina 3 (rubriek 3 en 4):

11. Een verduidelijking van de instructie in rubriek 4. Zie voorstel 4.
12. Een herformulering van de instructie in rubriek 4. Zie voorstel 5.

Pagina 4 (rubriek 5):

13. Herstel van een vreemde formulering.

Pagina 10 (bijlage):

14. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model N 5

Pagina 1 (koptekst):

15. Wij adviseren om consistent dezelfde kerngegevens op te nemen in de koptekst (datum en locatie).
16. Verheldering van de toelichting op dit model. Volgens veel gemeenteambtenaren levert dit document overbodige bureaucratie op en heeft het weinig waarde voor de transparantie, aangezien het overdrachtsdocument niet gepubliceerd hoeft te worden. In fase 2 moet de functie van het overdrachtsdocument verduidelijkt worden, om het draagvlak voor dit formulier te vergroten. In fase 3 kan worden verkend of de N 5 samengevoegd kan worden met het proces-verbaal van het GSB (de Na 31-1 of de Na 31-2).
17. Dit proces-verbaal wordt niet enkel gebruikt voor de overdracht aan het gemeentelijke stembureau, maar ook voor de overdracht aan het stembureau voor het openbaar lichaam.
18. Verduidelijking dat bijzonderheden kunnen gelden voor vervoer **en/of** opslag.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model Na 14-1

Pagina 1 (koptekst en rubriek 2):

19. Wij adviseren om consistent dezelfde kerngegevens op te nemen in de koptekst (datum en locatie).
20. Een verheldering van de toelichting op dit corrigendum. Dit document kan na de verkiezingen worden geraadpleegd door geïnteresseerde kiezers. Daarom moet verduidelijkt worden welke informatie dit corrigendum bevat, en hoe het zich verhoudt tot het proces-verbaal van het betreffende stembureau.
21. Fout herstellen in rubriek 2. Daar wordt verwezen naar 'bijlage 2', terwijl dit corrigendum slechts één bijlage bevat. Daarnaast adviseren wij om deze tekst te vereenvoudigen.

Pagina 6 (koptekst en rubriek 2 van de bijlage):

22. Een verduidelijking van de titel, om te verhelderen dat deze bijlage naast het aantal toegelaten kiezers en het aantal uitgebrachte stemmen, ook het aantal stemmen per lijst en per kandidaat bevat.
23. Een verheldering van de toelichting op de bijlage van dit corrigendum. Deze toelichting moet niet alleen helder zijn voor de GSB-leden en -ondersteuners die dit corrigendum invullen, maar ook voor geïnteresseerde kiezers. Ook zij moeten weten dat het corrigendum alleen de gewijzigde aantallen voor het stembureau bevat, en dat deze wijzigingen de aantallen uit het proces-verbaal vervangen.
24. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.
25. Fout herstellen in rubriek 2 van de bijlage. Daar staat ten onrechte de instructie dat GSB's verklaringen voor telverschillen moeten geven in rubriek 3, terwijl rubriek 3 daar geen ruimte voor biedt.

Pagina 7-8 (rubriek 4 van de bijlage):

26. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.
27. Toevoeging van de lijstnaam aan het totaal, zodat in één oogopslag duidelijk is hoeveel stemmen een lijst heeft gehaald.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model Na 31-1

Pagina 1 (koptekst en controlevak):

28. Een verduidelijking van de titel en kerngegevens. Zie voorstel 1.
29. Een toevoeging van een toelichting op dit proces-verbaal. Zie voorstel 2.
30. Verheldering en uitbreiding van het 'controlevak'. Zie voorstel 3.

Pagina 1-2 (rubriek 1):

31. Verduidelijking van de gegevens die gevraagd worden in deze rubriek.

Pagina 4 (rubriek 3):

32. Verduidelijking van de gegevens die gevraagd worden in deze rubriek.

Pagina 6-7 (rubriek 4, 5 en 6):

33. Verduidelijking van de gegevens die gevraagd worden in deze rubriek.
34. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.
35. Verduidelijking van de gegevens die gevraagd worden in deze rubriek.
36. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.
37. Herformulering van de instructie in rubriek 6, ter verheldering dat het GSB de verklaringen voor telverschillen overneemt van de processen-verbaal van de stembureaus. De bestaande tekst kan gemeenteambtenaren de indruk geven dat zij zelf een verklaring moeten geven voor de telverschillen. Bovendien is verheldering van deze instructie in lijn met de formulering in andere modellen.
38. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.

Pagina 9 (rubriek 9):

39. Aanvulling van de toelichting bij rubriek 9, ter verheldering dat het GSB hier ook onregelmatigheden of bijzonderheden tijdens het vervoer en de opslag van de

stembescheiden kan noteren. GSB's worden geacht om daar melding van te maken, dus het is helderder om daar ruimte voor te maken op het proces-verbaal.

Pagina 10 (rubriek 10):

- 40. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model Na 31-2

Pagina 1 (koptekst):

- 41. Een verduidelijking van de titel. Zie voorstel 1.
- 42. Een toevoeging van een toelichting op dit proces-verbaal. Zie voorstel 2.
- 43. Verheldering en uitbreiding van het 'controlevak'. Zie voorstel 3.

Pagina 1-2 (rubriek 1):

- 44. Verduidelijking van de gegevens die gevraagd worden in deze rubriek.

Pagina 4-5 (rubriek 3, 4, 5, 6 en 7):

- 45. Verduidelijking van de gegevens die gevraagd worden in deze rubriek.
- 46. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.
- 47. Herformulering van de instructie in rubriek 6. Zie voorstel 37.
- 48. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.

Pagina 7 (rubriek 10):

- 49. Aanvulling van de toelichting bij rubriek 10. Zie voorstel 39.

Pagina 8 (rubriek 11):

- 50. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.

Pagina 15 (koptekst, rubriek 1 en 2 van bijlage 2)

- 51. Deze wijziging is al aangebracht in fase 1.
- 52. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.

Pagina 16-17 (rubriek 3 van bijlage 2):

- 53. De voorgestelde formulering van de vraag ('Is er een verschil') is in lijn met de formulering van de vraag in model N 10-2, rubriek 5. Dat is gebruiksvriendelijker voor GSB's, die informatie overnemen van de N 10-2, rubriek 5 in de Na 31-2, bijlage 2, rubriek 3. Wijziging van de formulering van de vraag betekent dat ook de antwoordopties aangepast moeten worden ('ja' wordt 'nee' en vice versa).
- 54. Bij een onverklaard verschil bij de telling van het stembureau moet altijd het aantal toegelaten kiezers herteld worden, ook als er na de telling van de stembiljetten door het gemeentelijk stembureau geen onverklaard verschil meer is. De huidige bijlage 2 van Na 31-2 sluit hier niet goed op aan, want die lijkt ervanuit te gaan dat je in deze situatie niet meer de toegelaten kiezers hoeft te tellen. Daarom adviseert de Kiesraad om de procedure te verhelderen.
- 55. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.
- 56. Herformulering van de instructie in rubriek 3. Zie voorstel 37.

Pagina 18-20 (rubriek 5 van bijlage 2):

- 57. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.
- 58. Toevoeging van de lijstnaam aan het totaal, zodat in één oogopslag duidelijk is hoeveel stemmen een lijst heeft gehaald.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model Na 14-2

Pagina 1 (koptekst):

- 59. Wij adviseren om consistent dezelfde kerngegevens op te nemen in de koptekst (datum en locatie).
- 60. Een verheldering van de toelichting op dit corrigendum. zie voorstel 20.

Pagina 6 (koptekst en rubriek 2 en 3 van bijlage 1):

- 61. Een verduidelijking van de titel, ter onderscheid met bijlage 2 van Na 14-2.
- 62. Een toevoeging van een toelichting op de bijlage van dit proces-verbaal. Zie voorstel 23.
- 63. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.

Pagina 7 (rubriek 4 en 5 van bijlage 1):

- 64. Een invulvak voor aantal onverklaarde telverschillen toevoegen aan rubriek 4. Dat brengt dit corrigendum in lijn met het proces-verbaal van het GSB (Na 31-1) en met de invoer in OSV2020.
- 65. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen. Zie voorstel 5.

Pagina 8-10 (koptekst en rubriek 1, 2 3 en 4 van bijlage 2):

- 66. Een verduidelijking van de titel, ter onderscheid met bijlage 1 van Na 14-2.
- 67. Een verheldering van een toelichting op de bijlage van dit proces-verbaal. Zie voorstel 23.
- 68. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.
- 69. Herstel van een verkeerde nummering van rubrieken.

Pagina 10-11 (rubriek 4 van bijlage 2):

- 70. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen. Zie voorstel 5.
- 71. Toevoeging van de lijstnaam aan het totaal, zodat in één oogopslag duidelijk is hoeveel stemmen een lijst heeft gehaald.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model P 2a

Pagina 1 (koptekst):

- 72. Een verduidelijking van de titel. Zie voorstel 1.
- 73. Een verheldering van de toelichting op dit proces-verbaal. Zie voorstel 2.

Pagina 3-4 (rubriek 3 en 4):

- 74. Verduidelijking en redactionele wijzigingen.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model O 7

Pagina 1 (koptekst en controlevak):

- 75. Wij adviseren om consistent dezelfde kerngegevens op te nemen in de koptekst (datum en locatie).
- 76. Een verheldering van de toelichting op dit proces-verbaal. Zie voorstel 2.
- 77. Verheldering en uitbreiding van het 'controlevak'. Zie voorstel 3.

Pagina 1-2 (rubriek 2):

- 78. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.
- 79. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.

Pagina 6-8 (rubriek 6 en 7):

- 80. Het hoofdstembureau heeft maximaal vijf leden.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model P 1f-1

Pagina 1 (koptekst en rubriek 3):

- 81. Wij adviseren om consistent dezelfde kerngegevens op te nemen in de koptekst (datum en locatie).
- 82. Een verheldering van de toelichting op dit corrigendum. Zie voorstel 20.
- 83. Verduidelijking dat het om het hoofdstembureau gaat.

Pagina 6 (bijlage):

- 84. Verheldering van de toelichting op de bijlage van dit corrigendum. Zie voorstel 23.
- 85. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.

Pagina 7 (rubriek 4):

- 86. Verduidelijking van de gegevens die gevraagd worden in deze rubriek.
- 87. In de kolommen met telresultaten afwisselende witte en grijze regels invoegen.

Toelichting op de voorgestelde wijzigingen van model P 22-1

Pagina 1 (koptekst en rubriek 1 en 2):

- 88. Een verduidelijking van de titel van dit proces-verbaal. Zie voorstel 1.
- 89. Een toevoeging van een toelichting op dit proces-verbaal. Zie voorstel 2.
- 90. Herstel van schrijffouten.

Pagina 3 (rubriek 4 en 5):

- 91. Verwijderen van herhaling.
- 92. Uniformering aanbrengen in de terminologie van verschillende modellen.

Pagina 4-5 (rubriek 10 en 11):

- 93. Verduidelijking van de procedure van (rest)zetelverdeling.

Pagina 6 (rubriek 12a):

- 94. Verduidelijking van de tekst.
- 95. Deze wijziging is al aangebracht in fase 1.